PRACE NAUKOWE
Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
RESEARCH PAPERS
of Wrocław University of Economics

259

Wyzwania współczesnej polityki turystycznej
Problemy polityki turystycznej

Redaktor naukowy
Andrzej Rapacz

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2012

Recenzenci: Wiesław Alejziak, Małgorzata Bednarczyk, Stefan Bosiacki, Ewa Dziedzic, Irena Jędrzejczyk, Magdalena Kachniewska, Włodzimierz Kurek, Barbara Marciszewska, Beata Mayer, Agnieszka Niezgoda, Aleksander Panasiuk, Józef Sala, Jan Sikora, Teresa Żabińska, Aleksander Szwichtenberg, Hanna Zawistowska

Redakcja wydawnicza: Agnieszka Flasińska

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Barbara Łopusiewicz, Joanna Świrska-Korłub

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:
www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,
The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiejkolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2012

ISSN 1899-3192
ISBN 978-83-7695-222-2

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp 9

Część 1. Możliwości i kierunki rozwoju turystyki społecznej w Polsce

Rajmund Tomik, Andrzej Hadzik, Jarosław Cholewa: Turystyka aktywna w materiałach promocyjnych województw w Polsce 15
Katarzyna Górnik, Lila Pławińska, Kamila Gryglewicz: Możliwości i uwarunkowania uprawiania turystyki rodzin z dzieckiem niepełnosprawnym .. 24
Andrzej Tucki, Ewa Skowronek: Analiza popytu na turystykę społeczną w Polsce na przykładzie projektu Europe Senior Tourism realizowanego w lubelskim biurze podróży 35
Jadwiga Berbeka: Udział w ruchu turystycznym a spójność społeczna w Polsce – wybrane zagadnienia 43
Sylwia Graja-Zwolińska, Aleksandra Spychała: Aktywność turystyczna wielkopolskich seniorów 54
Adrian Przemysław Lubowiecki-Vikuk: Aktywność turystyczna singli 50+ w świetle cywilizacyjnych megatrendów 64
Maja Jedlińska: Wybrane aspekty turystyki osób niepełnosprawnych w powiecie jeleniogórskim 75
Magdalena Sidorczuk, Monika Krzeczyńska, Michalina Ścibisz: Rozwój geoturystyki w Polsce oraz możliwości jej adaptacji do turystyki społecznej 85
Elżbieta Grzelak-Kostulska, Beata Hołowiecka: Turystyka osób starszych w Polsce – uwarunkowania społeczno-demograficzne 95
Hanna Zawistowska: Możliwości i kierunki rozwoju turystyki społecznej w Polsce 109
Piotr Gryszel: Wybrane aspekty rozwoju turystyki społecznej w Republice Czeskiej 123
Piotr Zawadzki: Przygotowanie gospodarstw agroturystycznych do obsługi osób niepełnosprawnych na przykładzie wybranych obiektów w powiecie jeleniogórskim 133
Daria Elżbieta Jaremen: Turystyka społeczna – studium przypadku Wielkiej Brytanii 142
Marlena Prochorowicz: Turystyka społeczna jako forma aktywności osób niepełnosprawnych 157
Andrzej Stasiak, Bogdan Włodarczyk: Turystyka społeczna – istota, determinanty, możliwości i kierunki rozwoju 167

Piotr Gryszel, Daria Jaremen, Andrzej Rapacz: Turystyka społeczna – aktywność turystyczna wybranych grup docelowych w świetle badań ankietowych 178

Część 2. Obszar niepewności w turystyce a polityka turystyczna

Elżbieta Szymańska: Polityka turystyczna a innowacyjność przedsiębiorstw turystycznych 193
Magdalena Kachniewska: Współpraca hoteli z władzami lokalnymi jako czynnik redukcji ryzyka specyficznego 203
Ewa Dziedzic: Pozycja konkurencyjna Polski na rynku turystycznym w obliczu sytuacji kryzysowych 213
Małgorzata Januszewska, Elżbieta Nawrocka: Funkcjonowanie przedsiębiorstw turystycznych w warunkach niepewności i ryzyka 224
Joanna Śniadek, Alina Zajadacz: Ocena realizacji strategii rozwoju turystyki w regionie leszczyńskim 237
Halina Kiryluk: Zrównoważony rozwój turystyki wyzwaniem współczesnej polityki turystycznej 247
Agnieszka Niezgoda: Uwarunkowania wdrażania koncepcji rozwoju zrównoważonego na obszarach recepcji turystycznej 264
Adam Edward Szczepanowski: Czynniki rozwoju turystyki w regionie Polski Wschodniej 274
Aleksander Panasiuk: Polityka turystyczna w oddziaływaniu na branżę turystyczną 285
Paweł Stelmach: Redukcja niepewności w polityce turystycznej 296
Tomasz Studzieniecki: Polityka turystyczna państwa w aspekcie priorytetów strategicznych Unii Europejskiej 307
Barbara Marciszewska: Obszary niepewności, polityka turystyczna i zrównoważony rozwój turystyki 316
Bogusław Stankiewicz, Mateusz Korkuć: Czynniki niepewności w turystyce i ich wpływ na wyniki ekonomiczne przedsiebiorstwa uzdrowiskowego Skarbu Państwa 326

Summaries

Rajmund Tomik, Andrzej Hadzik, Jarosław Cholewa: Active sport tourism in Polish voivodeships' promotion materials 23
Katarzyna Górnik, Lila Pławińska, Kamila Gryglewicz: Possibilities and conditions of tourism in families with a disabled child 34

Andrzej Tucki, Ewa Skowronek: Analysis of social tourism market in Poland on the example of Europe Senior Tourism programme carried out in Lublin travel agency 42
Jadwiga Berbeka: Tourism participation and social cohesion in Poland – selected aspects 53
Sylwia Graja-Zwolińska, Aleksandra Spychała: Tourism activity of older people from Wielkopolska region..... 63
Adrian Przemysław Lubowiecki-Vikuk: Tourist activity of singles 50+ on the basis of civilizational megatrends..... 74
Maja Jedlińska: Selected aspects of the tourism of the disabled in Jelenia Góra district 84
Magdalena Sidorczuk, Monika Krzeczyńska, Michalina Ścibisz: Geotourism development in Poland and possibilities for its adaptation to social tourism 94
Elżbieta Grzelak-Kostulska, Beata Hołowiecka: Senior tourism in Poland – socio-demographic conditions..... 108
Hanna Zawistowska: Possibilities and directions of development of social tourism in Poland..... 122
Piotr Gryszel: Selected aspects of social tourism development in the Czech Republic..... 132
Piotr Zawadzki: Preparing agritourism farms for the disabled tourists based on the example of selected objects in Jelenia Góra district 141
Daria Elżbieta Jaremen: Social tourism – case study of Great Britain..... 156
Marlena Prochorowicz: Social tourism as the form of activity of disabled persons 166
Andrzej Stasiak, Bogdan Włodarczyk: Social tourism – its essence, determining factors, perspectives and directions in development 177
Piotr Gryszel, Daria Jaremen, Andrzej Rapacz: Social tourism – tourist activity of selected target groups reflected in surveys 189
Elżbieta Szymańska: Tourism policy and innovativeness of tourism enterprises 202
Magdalena Kachniewska: Cooperation of hotels with local authorities as the determinant of unsystemic risk reduction..... 212
Ewa Dziedzic: Competitive position of Poland in tourism market against challenges of crisis situations 223
Małgorzata Januszewska, Elżbieta Nawrocka: Tourism enterprises' functioning in the conditions of risk and uncertainty 236
Joanna Śniadek, Alina Zajadacz: Assessment of the implementation of tourism development strategy in Leszno Region..... 246
Halina Kiryluk: Sustainable tourism development as a challenge for the modern tourism policy..... 263

Agnieszka Niezgoda: Determinants of implementing sustainable development in tourism destination 273
Adam Edward Szczepanowski: Factors of development of tourism in the region of Eastern Poland..... 284
Aleksander Panasiuk: The influence of tourism policy on tourist sector activity 295
Paweł Stelmach: Uncertainty reduction in tourism policy 306
Tomasz Studzieniecki: State tourism policy in the context of the strategic priorities of the European Union 315
Barbara Marciszewska: Uncertainty areas, tourism policy and sustainable tourism development 325
Bogusław Stankiewicz, Mateusz Korkuć: Factors of uncertainty in tourism and their impact on the economic performance in public sector spa companies 334

PRACE NAUKOWE UNIWERSYTETU EKONOMICZNEGO WE WROCŁAWIU
RESEARCH PAPERS OF WROCŁAW UNIVERSITY OF ECONOMICS nr 259 • 2012
Wyzwania współczesnej polityki turystycznej ISSN 1899-3192
Problemy polityki turystycznej

Rajmund Tomik, Andrzej Hadzik, Jarosław Cholewa
Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach

TURYSTYKA AKTYWNA W MATERIAŁACH PROMOCYJNYCH WOJEWÓDZTW W POLSCE

Streszczenie: Samorządy wojewódzkie odpowiedzialne są za tworzenie programów promocji walorów regionalnych. Programy takie mogą dotyczyć też możliwości uprawiania turystyki aktywnej. Jest ona związana z wyjazdami, których głównym celem jest podejmowanie aktywności fizycznej. Celem pracy jest określenie, czy i w jakim stopniu turystyka aktywna wykorzystywana jest w materiałach promocyjnych województw w Polsce? Badaniami objęto 16 urzędów marszałkowskich. Analizie poddano promocyjne materiały informacyjne i strony internetowe województw. Większość z województw dostrzega możliwości promowania lokalnych walorów przyrodniczych i miejsc szczególnie atrakcyjnych dla turystów preferujących aktywny styl spędzania czasu wolnego. Najbardziej propagowanymi rodzajami turystyki aktywnej są turystyka piesza, rowerowa i wodna. Pojęcie „turystyka aktywna" zakorzenione jest w promocji turystycznej i prawie całkowicie wyparło stosowane przez wiele lat w Polsce określenie „turystyka kwalifikowana".

Słowa kluczowe: turystyka aktywna, województwo, promocja.

1. Wstęp

Samorządy wojewódzkie po reformie administracyjnej z 1999 r. uzyskały nowe kompetencje, zadania i możliwości ich realizacji. Zgodnie z ustawą o samorządzie wojewódzkim[1] podstawowym przedmiotem jego działania jest szeroko rozumiany rozwój regionu. Zadaniem władz wojewódzkich jest określenie strategii wszechstronnego rozwoju województwa, a na jej podstawie prowadzenie adekwatnej polityki rozwoju regionalnego. Zadania te realizowane są za pomocą programów wojewódzkich[2]. Województwa (regiony) podejmują szeroko zakrojone działania promocyjne, by zachęcić inwestorów do lokowania środków finansowych na ich terenie, a przez to poprawić sytuację na lokalnym rynku pracy. Promocja województwa dotyczyć powinna również miejscowych walorów turystycznych, co może umożliwić wzrost ruchu turystycznego, a przez to zwiększyć obroty miejscowych

[1] Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa, DzU 1998, nr 91, poz. 576.
[2] B. Dolnicki, *Samorząd terytorialny*, Zakamycze, Kraków 2003.

przedsiębiorców. Turystyka jest wymieniana jako zadanie własne zarówno gminy czy powiatu, jak i województwa. W odpowiednich ustawach wymieniana jest wspólnie z kulturą fizyczną. Wśród rodzajów i form turystyki, jakie mogą być wykorzystywane do promocji regionów, istotne miejsce powinna zajmować turystyka aktywna.

Pojęcie „turystyka aktywna" zaczęto w Polsce upowszechniać w latach 70. XX w. Zdaniem J. Merskiego i J. Wareckiej „nazwa ta była od dawna używana w praktyce dla określenia tych form uprawiania turystyki, które nie są biernym, pasywnym uczestnictwem w turystyce, lecz jeszcze niezbyt doskonałym, aby mogły nosić nazwę turystyki kwalifikowanej"[3]. Człon nazwy „aktywna" najczęściej utożsamiany jest w Polsce z aktywnością fizyczną, pojęciem powszechnie stosowanym w anglojęzycznej, a coraz częściej również krajowej literaturze, związanej z zachowaniami rekreacyjnymi i prozdrowotnymi. Według definicji Światowej Organizacji Zdrowia „aktywność fizyczna" (*physical activity*) to każdy ruch ciała wykonywany dzięki pracy mięśni szkieletowych wymagający wydatku energetycznego[4]. Może on być związany zarówno z wysiłkiem fizycznym w trakcie wykonywania pracy zawodowej, pracami domowymi, przemieszczaniem się, jak i z zachowaniami rekreacyjnymi i sportem w czasie wolnym (rys. 1).

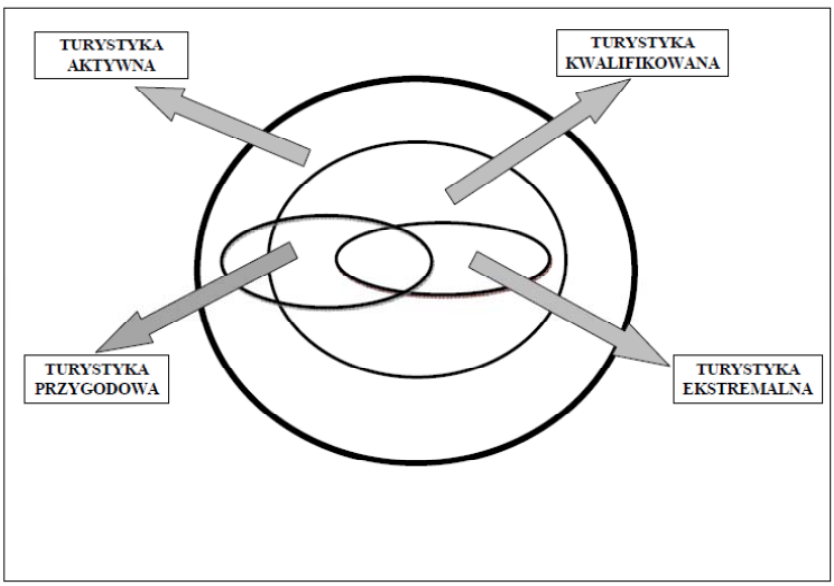

Rys. 1. Formy turystyki aktywnej

Źródło: opracowanie własne.

[3] J. Merski, J. Warecka, *Turystyka kwalifikowana. Turystyka aktywna*, Almamer, Warszawa 2009, s. 20.

[4] http://www.who.int/topics/physical_activity/en.

Promocja regionów przez turystykę aktywną jest działaniem pożądanym z kilku powodów. Zdaniem R. Winiarskiego i J. Zdebskiego jednym z czynników wpływających na rozwój turystyki jest „zmiana stylu życia, wyrażająca się zmianą stosunku do pracy i czasu wolnego. Coraz więcej ludzi będzie żyć nie tylko po to, aby pracować, ale pracować po to, aby móc realizować swoje marzenia w czasie wolnym”[5]. Liczne badania wskazują, że podstawowym motywem podejmowania rekreacji ruchowej w czasie wolnym jest motyw zdrowotny[6], a powszechna staje się wiedza, że warunkiem zdrowia jest ruch (aktywność fizyczna) zwłaszcza na świeżym powietrzu. Dlatego turystyka aktywna staje się jedną z najdynamiczniej rozwijających się form turystyki, gdyż jej cechą jest podejmowanie różnego rodzaju aktywności fizycznej ukierunkowanej na rozwój sprawności fizycznej i poprawę zdrowia.

Zdaniem I. Jędrzejczyk i W. Mynarskiego „Turystyka z przewagą wysiłku fizycznego, tzw. turystyka aktywna, jest najczęstszą formą rekreacji ruchowej ludzi w wieku produkcyjnym i emerytalnym”[7]. Charakterystycznymi cechami turystyki aktywnej są długi czas i niska intensywność aktywności fizycznej podejmowanej w trakcie uprawiania tej formy turystyki. Cechy te są szczególnie przydatne w prewencji chorób cywilizacyjnych – szczególnie układu krążeniowo-oddechowego.

Kontakt z naturą, immanentny element turystyki aktywnej, związany jest z pozytywnym wpływem na ciało turysty takich czynników, jak: światło słoneczne, zmienne ciśnienie atmosferyczne, wysoka lub niska temperatura oraz zmienna wilgotność powietrza. Czynniki te sprzyjają hartowaniu organizmu człowieka, który coraz częściej pracuje, przemieszcza się i odpoczywa w zamkniętej (często klimatyzowanej lub ogrzewanej) przestrzeni. Istotne znaczenie dla psychiki turysty ma także bezpośredni kontakt z walorami przyrody, takimi jak: cechy estetyczne i kulturowe krajobrazu, unikalna roślinność, obserwowanie zwierząt. Pozwala to na odprężenie i może zapobiegać depresji i innym chorobom duszy wynikającym z postępu cywilizacji. Wielu autorów prac empirycznych dostrzegło, że aktywność fizyczna w plenerze stwarza możliwość doznania działania cennych bodźców o charakterze zarówno biologicznym (których źródłem mogą być powietrze, słońce, woda), jak i psychologicznym, wzmacniających efekty aktywności fizycznej. Służą aktywizacji naturalnych mechanizmów adaptacyjnych, zwiększając odporność organizmu na bodźce termiczne, mechaniczne, świetlne, przeciwdziałają upowszechnia-

---

[5] R. Winiarski, J. Zdebski, *Psychologia turystyki*, WAiP, Warszawa 2008, s. 25.

[6] E. Baker, L. Brennan, R. Brownson, R. Houseman, *Measuring the determinants of physical activity in the community: current and future directions*, „Research Quarterly for Exercise and Sport” 2000, vol. 71, no. 2; B.H. Marcus, L.H. Forsyth, *Motivating People to Be Physically Active*, Human Kinetics, Champaign, IL, 2003; J.F. Sallis, R.B. Cervero, W. Ascher, K.A. Henderson, M.K. Kraft, J. Kerr, *An ecological approach to creating active living communities*, „Annual Review of Public Health” 2006, vol. 27; *Sport and Physical Activity*, Special Eurobarometr 72.3, European Commission, March 2010.

[7] I. Jędrzejczyk, W. Mynarski, *Trendy rozwojowe w światowej i krajowej turystyce*, [w:] W. Mynarski (red.), *Teoretyczne i empiryczne zagadnienia rekreacji i turystyki*, Wydawnictwo AWF, Katowice 2008, s. 34.

jącemu się wydelikaceniu i nadwrażliwości na bodźce fizycznej i psychicznej natury[8]. Kontakt ze środowiskiem przyrodniczym jest bowiem także źródłem niezapomnianych wrażeń estetycznych budzących szacunek do natury, służących nabieraniu dystansu do spraw codziennych[9]. Uczestnictwo w turystyce aktywnej jest zgodne z ideą powrotu do natury w aktywności rekreacyjnej[10].

W literaturze krajowej wskazuje się na kontrowersje i nieścisłości związane ze stosowaniem pojęć „turystyka aktywna" i „turystyka kwalifikowana" [Durywidka 2006, Adamczyk 2012][11]. J. Merski i J. Warecka akcentują, że turystyka aktywna nie stawia uprawiającym ją tak wielu warunków jak turystyka kwalifikowana, dotyczy więc szerszego kręgu odbiorców[12]. Można więc turystykę aktywną traktować jako pierwszy etap, swoistą propedeutykę, turystyki kwalifikowanej, na tyle nieskomplikowany pod względem wymaganych umiejętności i sprawności psychofizycznej, by był dostępny dla wszystkich chętnych niezależnie od predyspozycji i stanu zdrowia.

Zdaniem autorów przez turystykę aktywną rozumiemy wszelkiego rodzaju wyjazdy jedno- lub wielodniowe, których głównym celem jest podejmowanie aktywności fizycznej (uprawianie różnych form rekreacji ruchowej). Cechą odróżniającą turystykę aktywną od rekreacji ruchowej jest opuszczenie miejsca stałego zamieszkania i wejście w interakcję ze środowiskiem naturalnym. Podstawowymi formami turystyki aktywnej są: turystyka kwalifikowana, przygodowa i ekstremalna. Główne rodzaje turystyki aktywnej to wszelkiego rodzaju wędrówki piesze, turystyka rowerowa, spływy kajakowe, rejsy żeglarskie, turystyka jeździecka, wyjazdy na narty i inne rodzaje związane z wysiłkiem fizycznym w plenerze (por. rys. 1).

2. Turystyka aktywna w programach promocyjnych województw

Celem pracy było określenie, czy i w jakim stopniu pojęcie „turystyka aktywna" wykorzystywane jest w działaniach i materiałach promocyjnych województw w Polsce. Badaniami objęto wszystkich 16 urzędów marszałkowskich. Wykorzystując

---

[8] N. Ferguson, *Imperium. Jak Wielka Brytania zbudowała nowoczesny świat*, Sprawy Polityczne, Warszawa 2007; J. Kożuchowski, *Walory przyrodnicze w turystyce i rekreacji*, Kurpisz, Poznań 2005; M. Kwilecka (red.), *Bezpośrednie funkcje rekreacji ruchowej*, WSE, Warszawa 2006; W. Pańczyk, *Biologiczno-zdrowotne i wychowawcze efekty lekcji wychowania fizycznego w terenie i w sali*, ODN, Zamość 1999.

[9] W. Mynarski, *Czynniki i prognozowane kierunki rozwoju rekreacji fizycznej*, [w:] W. Mynarski (red.), *Teoretyczne i empiryczne zagadnienia rekreacji i turystyki*, Wydawnictwo AWF, Katowice 2008.

[10] B. Hodaň, T. Dohnal, *Rekreologie*, Hanex, Olomouc 2005; Z. Jethon, *Ekologia człowieka w wychowaniu fizycznym i sporcie*, AWF, Wrocław 1994; S. Toczek-Werner, *Podstawy rekreacji i turystyki*, Wydawnictwo AWF, Wrocław 2005.

[11] J. Adamczyk, *Od turystyki aktywnej do ekstremalnej – miejsce turystyki kwalifikowanej na współczesnym rynku*, [w:] I. Ozimek (red.), *Funkcjonowanie i rozwój współczesnej turystyki – wybrane zagadnienia*, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2011; M. Durywidka, *Turystyka aktywna a turystyka kwalifikowana. Dylematy terminologiczne*, [w:] A. Świeca, K. Kałamucki (red.), *Turystyka aktywna i jej rozwój na Roztoczu – regionie pogranicza*, Kartpol, Lublin 2006.

[12] J. Merski, J. Warecka, wyd. cyt.

pocztę elektroniczną, nawiązano kontakt z osobami kierującymi wydziałami odpowiedzialnymi za turystykę w tych urzędach i poproszono o przesłanie materiałów promocyjnych dotyczących turystyki aktywnej w regionie. W ten sposób uzyskano odpowiedzi z 12 województw. Dokonano również kwerendy stron internetowych samorządów wojewódzkich, a w trakcie XVIII Międzynarodowych Targów Turystyki, Sprzętu Turystycznego, Żeglarskiego i Sportowego Glob w Katowicach przeprowadzono wywiady z osobami reprezentującymi wystawców z urzędów marszałkowskich.

W większości województw dostrzega się możliwości promowania lokalnych walorów przyrodniczych i miejsc szczególnie atrakcyjnych dla turystów preferujących aktywny styl spędzania czasu wolnego. Najbardziej propagowanymi rodzajami turystyki aktywnej są turystyka piesza, rowerowa i wodna. Pojęcie „turystyka aktywna" zakorzenione jest w promocji turystycznej i prawie całkowicie wyparło stosowane przez wiele lat w Polsce określenie „turystyka kwalifikowana". W programach promocji większości województw wykorzystuje się turystykę aktywną jako jedną z głównych form turystyki pozwalającą na zwiększenie ruchu turystycznego. Ten rodzaj turystyki może być ofertą zarówno dla osób spoza województwa, jak i dla mieszkańców regionu (zwłaszcza jego zurbanizowanych części) zainteresowanych tzw. wyjazdami weekendowymi czy nawet jednodniowym aktywnym wypoczynkiem w plenerze.

W działaniach promocyjnych województw związanych z wykorzystywaniem materiałów drukowanych (folderów, przewodników, map, ulotek, płyt komputerowych) turystyka aktywna jest najbardziej popularną formą turystyki. Widoczne są tu dwie strategie.

W części województw przygotowywane są foldery kompleksowe typu turystyka aktywna w województwie… (mapa: *Łódzkie. Turystyka aktywna*, foldery: *Turystyka aktywna na Mazowszu*, *Podkarpackie. Turystyka aktywna*, *Turystyka aktywna w województwie świętokrzyskim*, *Turystyka aktywna w Wielkopolsce* i inne). Znaleziono jeden przykład wykorzystywania frazy „aktywny wypoczynek" w folderze *Zachodniopomorskie morze przygody – aktywny wypoczynek*.

Drugim rozwiązaniem, stosowanym częściej, jest przygotowywanie materiałów promocyjnych dla turystów zainteresowanych jednym z rodzajów turystyki aktywnej. Są to takie publikacje, jak np.: *Przewodnik kajakowy* (łódzkie), *Szlaki rowerowe województwa łódzkiego*, *Rowerem przez Podlaskie*, *Turystyka wodna województwa podlaskiego*, *BIKE-owe Świętokrzyskie – trasy rowerowe po regionie*, *Warmia i Mazury rowerem* i inne. W województwach małopolskim i warmińsko-mazurskim opracowano foldery sezonowe (*Małopolska. Aktywnie latem*, *Małopolska. Aktywnie zimą*, *Warmia i Mazury na zimę*).

Kwerenda stron internetowych urzędów marszałkowskich wykazała, że najczęściej brak tam odwołań do turystyki aktywnej. W przypadku tylko 6 województw (38%) osoba zainteresowana tą formą spędzania czasu wolnego może znaleźć użyteczne informacje na stronie samorządu wojewódzkiego. W województwach pod-

karpackim, podlaskim, śląskim i wielkopolskim do celów promocji turystyki aktywnej wykorzystuje się samorządowe portale internetowe („Wrota podkarpackie", „Turystyczne wrota", „GoSilesia", Wielkopolska – turystyczny serwis regionalny") zawierające informacje praktyczne, mapy, fotografie itp. W dwóch innych województwach na stronach internetowych stosowane jest pojęcie „aktywny wypoczynek".

W trakcie kwerendy nie natrafiono na odniesienie się do turystyki kwalifikowanej. Znaleziono przykłady odwołania się do innych form turystyki aktywnej, takich jak: turystyka przygodowa (lubelskie), turystyka ekstremalna (podkarpackie), przygoda i ekstremalnie (śląskie).

Najczęściej wymienianymi w materiałach drukowanych i na stronach internetowych rodzajami turystyki aktywnej są: turystyka piesza (nazywana czasami wędrówką), turystyka wodna (w niektórych województwach dzielona na spływy kajakowe, żeglarstwo i inne formy), turystyka rowerowa, turystyka jeździecka (konna), turystyka powietrzna (paralotniarstwo, spadochroniarstwo, loty szybowcowe), turystyka zimowa, narciarstwo (sporty zimowe). Rzadziej wymienia się wędkarstwo, myślistwo (łowiectwo), *nordic walking*, wspinaczkę.

3. Podsumowanie

Oceniając dwie strategie działań promocyjnych województw w zakresie popularyzowania walorów lokalnych wśród zainteresowanych turystyką aktywną (foldery kompleksowe typu turystyka aktywna w województwie… lub foldery tematyczne – dla poszczególnych rodzajów tej formy turystyki), wydaje się, że bardziej trafne jest kierowanie szczegółowych informacji turystycznych do wybranej frakcji turystów aktywnych. Bardzo często dorośli ludzie wybierają sobie jedną lub kilka form rekreacji ruchowej, tzw. „sporty całego życia", w których się specjalizują. W przypadku turystyki aktywnej ma to tym większe znaczenie, że do jej uprawiania najczęściej potrzebne jest posiadanie specjalistycznego, często kosztownego, ubioru lub sprzętu. Należy więc domniemywać, że zainteresowanie potencjalnych klientów usług turystycznych dotyczy najczęściej wybranego rodzaju aktywności fizycznej.

Kilkanaście lat temu, pod koniec XX w., T. Łobożewicz zauważył, że „turystyka aktywna jest czymś, co dawniej nazywano turystyką kwalifikowaną" i postulował, „aby nie tylko uporządkować nazewnictwo, ale aby zapobiec śmierci najdoskonalszej z turystyk, turystyki kwalifikowanej"[13]. Celem niniejszej pracy jest również próba uporządkowania nazewnictwa i jednoznacznego określenia relacji między turystyką aktywną a innymi pojęciami stosowanymi w literaturze i działalności praktycznej.

Wydaje się, że pojęcie „turystyka kwalifikowana" zostało wyparte i wręcz zastąpione określeniem „turystyka aktywna", które jest bardziej nośne, a więc i bardziej

[13] T. Łobożewicz, *Wstęp*, [w:] T. Łobożewicz, R. Kogut (red.), *Turystyka aktywna, turystyka kwalifikowana*, I Ogólnopolska Konferencja Naukowo-Metodyczna Iława 23–24 października 1998 r., Warszawa 1999, s. 5.

użyteczne w działaniach promocyjnych. Potwierdzają to również wyniki J. Adamczyk, która analizowała ofertę biur podróży i wykazała upowszechnienie się pojęcia „turystyki aktywnej" przy jednoczesnym zanikaniu pojęcia „turystyki kwalifikowanej"[14]. Hasło „turystyka kwalifikowana" zostało odnalezione w ofercie „jedynie 9 polskich biur podróży i dotyczyło dyscyplin definiowanych od lat jako formy turystyki kwalifikowanej. Tendencja do wyróżniania biura podróży przez włączenie do nazwy tego hasła jest jeszcze mniejsza – znaleziono jedynie 3 takie działające biura. Zupełnie inaczej wyglądały wyniki wyszukiwania w odniesieniu do hasła «turystyka aktywna». W ofertach biur turystyki aktywnej znaleziono cały zakres rodzajów aktywności, które tradycyjnie pojmowane są zarówno jako należące do turystyki kwalifikowanej, aktywnej, jak i ekstremalnej. Szeroka była również oferta sportów i gier grupowych. Tak szeroki zakres dyscyplin oferowany przez każde z tych biur spowodował konieczność wprowadzenia podziału na turystykę aktywną i ekstremalną […]. Hasło «turystyka aktywna» znaleziono w ofertach aż 74 biur podróży, a 25 z nich włączyło to hasło do swojej nazwy"[15]. Podobną tendencję zauważyć można, analizując internetowy katalog Centralnej Ewidencji Organizatorów Turystyki i Pośredników Turystycznych umieszczony na stronie Polskiej Organizacji Turystycznej[16]. Sformułowanie „turystyka aktywna" znalazło się w nazwie 32 podmiotów, a „turystyka kwalifikowana" – w nazwie zaledwie 9. O tendencji tej świadczy również zawartość strony internetowej Polskiego Towarzystwa Krajoznawczo-Turystycznego, głównego propagatora turystyki kwalifikowanej w Polsce od lat 50. XX w. Wśród odnośników na stronie głównej[17] oprócz m.in. krajoznawstwa, znajduje się turystyka aktywna (a nie kwalifikowana).

O rosnącym znaczeniu turystyki aktywnej w działalności promocyjnej jednostek samorządu terytorialnego świadczą również wyniki konkurs „Polska Pięknieje – 7 Cudów Funduszy Europejskich" organizowanego przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego od 2008 r. Jego celem było wyłonienie i nagrodzenie najlepszych przedsięwzięć współfinansowanych z Funduszy Europejskich dotyczących rozwoju turystyki, infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, zagospodarowania przestrzeni publicznej oraz rewitalizacji. Jedną z 7 ocenianych kategorii była turystyka aktywna. W 2012 r. do Biura Konkursu napłynęło 256 zgłoszeń. Najwięcej w kategorii „turystyka aktywna" (71 projektów). Na podstawie wyników internetowego głosowania wyróżniono 3 projekty:

– projekt: „Kajakiem do morza – stworzenie sieci przystani kajakowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą na rzece Redzie, w 4 miejscowościach powiatu gryfickiego: Płotach, Gryficach, Trzebiatowie i Mrzeżynie" – beneficjent: powiat gryficki;

[14] J. Adamczyk, wyd. cyt.
[15] Tamże, s. 65.
[16] http://www.turystyka.gov.pl/CRZ.aspx.
[17] http://www.pttk.pl.

– projekt: „Zespół otwartych stref sportowo-rekreacyjnych w Złotoryi wraz z organizacją zajęć" – beneficjent: gmina miejska Złotoryja;
– projekt: „Budowa tras do narciarstwa biegowego w partiach szczytowych Magurki Wilkowickiej" – beneficjent: gmina Wilkowice lider projektu, gmina Czernichów – partner projektu[18].

Przeprowadzone badania wykazały również, że powszechnym błędem stosowanym zarówno w materiałach drukowanych, jak i na stronach internetowych województw w Polsce jest tłumaczenie na język angielski „turystyki aktywnej", jako *active tourism*. Przegląd literatury angielskojęzycznej, zwłaszcza pozycji związanych z turystyką sportową, jednoznacznie wskazuje, że o wiele bardziej właściwe i zrozumiałe dla osób anglojęzycznych będzie stosowanie tłumaczenia *active sport tourism*[19]. Słowo „sport" w tym przypadku wyraźnie wskazuje, że chodzi o aktywność fizyczną, w odróżnieniu od aktywności turysty związanej np. z gromadzeniem pamiątek, zbieraniem informacji o miejscach odwiedzanych itp. W tłumaczeniu pojęcia „turystyka aktywna" nie należy się sugerować zawartością Internetu. Strona internetowa o adresie http://www.active-tourism.com jest stroną organizacji meksykańskiej, a strona o adresie http://www.activetourism.org związana jest z unijnym projektem, którego liderem jest bułgarska organizacja pozarządowa.

Z przeprowadzonych analiz wynika wniosek, że pojęcie „turystyka aktywna" jest pojęciem powszechnie stosowanym w działalności promocyjnej województw i wręcz wyparła popularne przez wiele lat określenie „turystyka kwalifikowana".

Literatura

Adamczyk J., *Od turystyki aktywnej do ekstremalnej – miejsce turystyki kwalifikowanej na współczesnym rynku*, [w:] I. Ozimek (red.), *Funkcjonowanie i rozwój współczesnej turystyki – wybrane zagadnienia*, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2011.

Baker E., Brennan L., Brownson R., Houseman R., *Measuring the determinants of physical activity in the community: current and future directions*, „Research Quarterly for Exercise and Sport" 2000, vol. 71, no. 2.

Dolnicki B., *Samorząd terytorialny*, Zakamycze, Kraków 2003.

Durywidka M., *Turystyka aktywna a turystyka kwalifikowana. Dylematy terminologiczne*, [w:] A. Świeca, K. Kałamucki (red.), *Turystyka aktywna i jej rozwój na Roztoczu – regionie pogranicza*, Kartpol, Lublin 2006.

Ferguson N., *Imperium. Jak Wielka Brytania zbudowała nowoczesny świat*, Sprawy Polityczne, Warszawa 2007.

Hall C.M., *Adventure, sport and health*, [w:] C.M. Hall, B. Weiler (red.), *Special Interest Tourism*, Belhaven Press, London 1992.

Hodaň B., Dohnal T., *Rekreologie*, Hanex, Olomouc 2005.

Jethon Z., *Ekologia człowieka w wychowaniu fizycznym i sporcie*, Wydawnictwo AWF, Wrocław 1994.

[18] http://www.polskapieknieje.gov.pl.

[19] C.M. Hall, *Adventure, sport and health*, [w:] C.M. Hall, B. Weiler (red.), *Special Interest Tourism*, Belhaven Press, London 1992.

Jędrzejczyk I., Mynarski W., *Trendy rozwojowe w światowej i krajowej turystyce*, [w:] W. Mynarski (red.), *Teoretyczne i empiryczne zagadnienia rekreacji i turystyki*, Wydawnictwo AWF, Katowice 2008.
Kożuchowski J., *Walory przyrodnicze w turystyce i rekreacji*, Kurpisz, Poznań 2005.
Kwilecka M. (red.), *Bezpośrednie funkcje rekreacji ruchowej*, WSE, Warszawa 2006.
Łobożewicz T., *Wstęp*, [w:] T. Łobożewicz, R. Kogut (red.), *Turystyka aktywna, turystyka kwalifikowana*, I Ogólnopolska Konferencja Naukowo-Metodyczna Iława 23-24 października 1998 r., Warszawa 1999.
Marcus B.H., Forsyth L.H., *Motivating People to Be Physically Active*, Human Kinetics, Champaign, IL, 2003.
Merski J., Warecka J., *Turystyka kwalifikowana. Turystyka aktywna*, Almamer, Warszawa 2009.
Mynarski W., *Czynniki i prognozowane kierunki rozwoju rekreacji fizycznej*, [w:] W. Mynarski (red.), *Teoretyczne i empiryczne zagadnienia rekreacji i turystyki*, Wydawnictwo AWF, Katowice 2008.
Pańczyk W., *Biologiczno-zdrowotne i wychowawcze efekty lekcji wychowania fizycznego w terenie i w sali*, ODN, Zamość 1999.
Sallis J.F., Cervero R.B., Ascher W., Henderson K.A., Kraft M.K., Kerr J., *An ecological approach to creating active living communities*, „Annual Review of Public Health" 2006, vol. 27.
Sport and Physical Activity, Special Eurobarometr 72.3, European Commission, March 2010.
Toczek-Werner S., *Podstawy rekreacji i turystyki*, Wydawnictwo AWF, Wrocław 2005.
Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa, DzU 1998, nr 91, poz. 576.
Winiarski R., Zdebski J., *Psychologia turystyki*, WAiP, Warszawa 2008.

Źródła internetowe

http://www.who.int/topics/physical_activity/en.
http://www.turystyka.gov.pl/CRZ.aspx.
http://www.pttk.pl.
http://www.polskapieknieje.gov.pl.

ACTIVE SPORT TOURISM IN POLISH VOIVODESHIPS' PROMOTION MATERIALS

Summary: The local authorities of 16 Polish voivodeships are in charge of creating programmes to promote regional tourist attractions. Such programmes may include active sport tourism schemes mainly aimed at individual engagement in physical activity. The purpose of our investigations was to determine whether and to what extent active sport tourism had been incorporated into the promotion materials of each and every voivodeship. All 16 offices of Province Marshals were comprised. Promotional materials and provincial websites were subjected to analysis. The majority of voivodeships are aware of the opportunities to promote the exploration of local natural and tourist attractions by individuals in favour of more active pastimes. The most favoured forms of active sport tourism are walking, riding a bicycle and water tourism. The term "active sport tourism" is now inherent in tourism promotion and has almost completely replaced the concept of "qualified tourism" previously used in Poland.

Keywords: active sport tourism, voivodeship, promotion.